

Szerkesztői iroda:
Nagyenyeden
A KIADÓHIVATALBAN
hová
lap szellemi részét illető
közlemények küldendők

Kiadóhivatal:
Wokál János könyvkereskedése
hová
az előfizetések és hirdetések
bérmentesen küldendők.

Kéziratok nem adatnak vissza.

KÖZÉRDEK

Vegyestartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Előfizelési feltételek
helyben házhoz hordva vagy
vidékre postán küldve
egész évre 4 frt.
félévre . . . 2 frt.
negyedévre 1 frt.

Hirdetmények díja:
3 hasábos petit sorért, vagy
ennek helyéért 5 kr.
Bélyegdíjért külön 30 kr.

Nyilttér sora 15 kr.

Pálya választás.

Az iskolák, gymnasiumok kapui bezárvák. Elhangzott az ének, elnémultak a végzett munkáért hálát rebegő ajkak, szétszórt a részben jutalmakkal, részben korholással ellátott ifjuság, esőnd váltá fel az élénk zajt. A tanuló sereg szétáradott az ország minden részébe, távol faluk otthonába, — hol élékké, vidámmá teszi a környéket, a legujabb városi divatot, a baráti körben eltanult nótákat mutatva be tehetségéhez mért sikerrel. A jövővel keveset törődik most az ifjuság: annak gondját többnyire szüleine bizza, mert hiszen a legtöbb esetben azok anyagi helyzete határozza meg, hogy minő pályán folytathatja tanulmányait majd, ha őszre fordul az idő.

Bizonyos, hogy a legnagyobb gond most a szegény szülőket terheli, mert hiszen stipendium kevés van; a mi van, arra többnyire a jobb tanulók pályázhatnak s szerencse, ha a legjobbak közül egy-kettőnek — háromnak jut a kegyeletes emlékünkből levő alapító kegyességének szerény kamatja. Ámde a végzett tanulók zöme a szerényebb elmetehetségük közül kerül ki, kik azonban a felsőbb iskolák és egyetemek studiumainak hallgatása közben akárhányszor versenyeznek jobb tehetségű egykori kollegáikkal, sőt akárhány példa van reá, hogy tehetségük éppen ilyenkorra fejlődik ki a maga teljességében és erejében. Ezek sem maradhatnak otthon.

De különben is az élet a maga változatos viszonyaiban különböző tehetségekkel elégedik meg. Szorgalom, becsületes munka, nemes önérték kell minden pályához, ha becsülettel akarunk megfelelni. A falusi bíró, a községi jegyző, a falusi közigyám és adószedő, ha jól teljesíti feladatát,

bizonyára van oly fontos személy a maga szakmájában, mint az alispán, vagy pénzügyigazgató a maga hivatásában. Különböző követelményeknek csak megfelelő tehetséggel és képzettséggel lehet és kell eleget tenni s így a kisebb elmebeli tehetségű, de munkás és becsületes ember megtalálhatja a maga helyét a társadalomban, melynek mindig volt és lesz egy nagy tömege, mely reá van szorulva a támogatásra és kiszolgálásra.

Természetes azonban, hogy a szülők, már akár elfoglaltságból, mit gyermekeik iránti szeretetük magyaráz meg, — akár helyes érzékük által vezetve, mit fiaik szép tehetségének felismerése költ fel lelkükben, — általában pedig az emberi nem folytonos haladása iránti törekvéstől sarkaltatva, — a legjobb haladást ígérő, a mielőbbi kenyeret nyújtó pályákat jelölik ki fiaiknak, s csak akkor, midőn csalódtak részint gyermekeik tehetségében, részint a valahonnan várt anyagi segélyben, — vagy midőn őket sújtja jövedelmük nem remélt csökkenése, — akkor szánják el magukat arra, hogy kisebb igényű pályára tereljék fiaik figyelmét.

Az bizonyos, hogy Magyarország közéleté, gazdasági és kulturális fejlődése szembeszökő. Az állam, a felekezetek, a városok, községek, egyesületek, bankok, takarékpénztárak, gyárak, vállalatok folytán mind több, de egyszersmind az eddiginél jobb képzettségű egyént igényelnek. Itt-ott megtorlódik ugyan egy bizonyos számú aspiráns, különösen Budapesten s a nagyobb városokban — küzd, vár, remél, de a világerő sem hagyná oda a városi gyönyörűségeket, melyeket távolról csak nézhet, a fényt és pompát, mely másokról csillog, — a szerencsét, mely sokszor az ostobáknak kedvez, — ő nem megy a vidékre, mely

unalmasnak, parasztnak, tulságosan simplexnek tünik fel előtte, pedig legtöbbször szülőföldé, gyermekkorának kedves színtere volt.

Mi nem látunk általánosságba véve, egy pályát sem tulsufolva aspiránsokkal azon egyszerű okból, mivel Magyarország társadalmá még fejlődőben van, ugyannyira, hogy a kevésbé, vagy hiányosan képzettek is biztos kereseti forrást nyerhetnek szorgalommal és némi ügyességgel. Inkább azt vesszük észre, hogy igen sokan oly pályát választanak maguknak, melyre ninesenek hivatva, és látjuk azt, hogy oly igényeket támasztanak életmódjukban, melyet az egyszerűbb, szerényebb jövedelem természetesen nem fedezhet. Pl. a ki orvostudor lesz, az lehetőleg nagy városban telepedik meg s oly jövedelmre számít, mint Billroth, vagy dr. Kovács József stb., de egy kisebb járási orvosi állomást csak kényszereségből fogad el — később, Mennyien gyakornokoskodnak a miniszteriumoknál, a felsőbb bíróságoknál, de nem mennek ki a vidékre, holott gyorsabb karriert csinálhatnak.

Azért tehát csak előre arra a magasabb pályára, melyet az ifju kiváló tehetsége, szorgalma s hivatás érzete legjobbnak vél s melyre a szegény szülő is áldozni tud, de nem kell csekélyleni az élet ama kisobb, mindennapiasnak tetsző pályáit is, melyen az ifju magának biztos helyet, esőndes othont szerez, — azoknak pedig, kiknek érdekeit szolgálni és védeni kell, hasznos támasza s így a hazának derék polgára lehet.

Az Emke balászfalvi iskolájának első vizsgálója.

Nemes feladatát áldozatkészen teljesíti az Emke mindenütt. Iskolát emel, tanítót fizet, s ezzel legszebben,

TÁRCZA.

Emlékezés Nagyenyed pusztulására.

(1849. január 8.)

Szilágyi Farkastól.

László sem mozdult Enyedről. Mint kamarai ügyész az Enyed vidékén elterülő havasokon több rendben megtorolván, ilyen utazási alkalmával néhány tekintélyesebb oláhval megösmékedett. Így ösmékedett meg valahol Axenti Juonnal is. Bizott ezen ösméroseiben s egyik indító ok e volt miért Enyedről nem mozdult.

Axenti tartotta is Lászlókkal az ösméretséget annyira, miként jan. 8-án, esombordi főhadi szállásáról hozzájuk beizent, hogy várják estére vacsorával, mert hozzájuk fog menni.)

Ezen izenet folytán a László család nyugodt volt némileg. Kész vacsorával s terített asztallal várakozott a prefekt megérkezéére.

A prefekt késétt, nem jött. Egy időn tul nem is várták, hanem lefeküdtek mindannyian.

A katasztrófa kezdete a család mindenik tagját ágyban s álomba merülten találta.

A városban s főleg a Magyarutczán keletkezett iszonyu zajra felébrednek s rémülten ugranak ki ágyaikkól.

Lászlóné szül. Pálfi Anna négy leánya Károlina, Anna, Róza és Klódiinnal, azon öltözetlenül, lakásukból kifutnak s menekülnek a telek kertjén végig a Kápolna dombra, onnan a közeli szőlőhegyekbe, majd a „Bükkös“ nevű erdőségbe.

László, mi az akkori iszonyu zürzavarban rendes

*) László N. E. és Vidékének veszedelme 175 lap.

dolog volt, családjától elszakadt s egymagára menekült a „Felső Porond“-ra egy Kucserzán nevű oláh ember házához, ki jó ösmérose volt,

Kucserzán Lászlónak helyett adott hajlékában s ágya alá rejtette el, innen azonban csakhamar menekülnie kellett mert a rablók ott rejtőzködését megsejtették s a házi gazdát komolyan figyelmeztették, hogy házában magyar embert rejtgetni ne próbálja, mert ha ezt továbbra is teszi az ő házában is tüzet adnak.

Lászlónak tehát innen távoznia kellett. El is huzódott egy Mokány Ilia nevű szintén jó ismerősének házához s a hiu padlózatán vonta meg magát. Itt nyomorgott az iszonyu hidegben két nap és két éjjel folytán.

Végre eme rejték helyére is rátaláltak.

László további sorsáról két elbeszélés tartja magát.

Egyik szerint László megsejtén, hogy üldözői nyomában vannak, a Mokány Ilia háza hiu padlózatáról leugrott s szaladt a kerten végig, s futása közben lőtték hátba, melynek következtében lerogyott. A másik elbeszélés szerint, melyet én valószínűbbnek tartok, Lászlót Mokány Ilianál elfogták s miután vagyonos ember hírében állott, lehozták magyarutczai lakásába s kényszerítették, hogy mutassa meg hová rejtette el pénzét. A kertet jelölte meg. Oda vitték s egy bizonyos ponton találtak is pénzt, de a rablók a pénz mennyiségével nem voltak megelégedve s Lászlót kínozni kezdték.

Ekkor esdekelve így szóllott kintzőihoz „Oh ne öljetek meg, hisz engem is az Isten teremtet a ki titeket.“

Nem használt. Testébe lőtték, melynek következtében lerogyott, de akkor mindjárt nem halt meg. Az erős férfi félnapig fetrengett, mázskált négykézláb, kúzdott a halállal. Fejére, kiomló véréből hosszú jégcsapok fagytak és a kert egész havát véresre festé, végre meghalt.

Állítólag Gróza Isztráyi kapitány és a felenyedi

dászkal fia, szintén tribun féle, voltak a gyilkosai.)

Lászlóné és leányai a „Bükkös“ erdőségéből a föltött utra ereszkedtek le s bántódás nélkül haladtak Torda felé. Nagy nehezen el is jutottak a „Létom“ aljáig. Itt a 12¹/₂ éves Rózsát és a 9 éves Klódiut két rekonoscirozó Kosuth huszár felveszi s beviszi Tordára.

Az anya s vele maradt két nagyobb leánya a nagy hóban vánszorogtak tovább, végre Lászlóné lerogyik.

Leányai ráborulnak öt emelik, biztatják s zokogva kérik, hogy keljen fel s folytassa útját velők tovább, mert Torda már nincs messze. Lászlóné halk hangon szól leányaihoz, hogy engedjék pár percig a tudni mert nagyon meglepte az álom. A leányok segítségért kiáltoznak, de nem volt ki kiáltásukat meghallja. A két testvér végre abban egyezik meg, hogy közülök egyik maradjon anyjuk mellett, másik menjen be Tordára s hozzon onnan segítséget. Ezen egység értelmében egyik testvér az anya mellett is maradt, a másik folytonos „segítség“ kiáltozás között Tordára elért ugyan, de aléltága miatt nem birt segítséget után járni.

Ez alatt a szegény anya mély álomba, a halál álomába merült.

Leánya anyja testére borulva várakozik az érkezendő segélyre, mely a jó anyának legalább hulláját vigye el s ne engedje, hogy az erdei és mezei vadak eledelül szolgáljon.

Végre a folyton zokogó, félig megfagyott jó leányt anyja hullájáról, Enyedről jövő menekülők huzták fel s vitték magukkal tovább Tordára.

Alig távoztak valamennyire a hullától, a varjak már meglepték s vigan lakmározni kezdték belőle.

*) László „Honvéd“ 1849 évi folyam 16 sz. 63 lap, 25 szám 98 lap.

László Viskoleoy Henrich jegyzetei.

utánna Végh Árpád Dr. Felméri biztost, Csató a tanári kart, Dr. Felméri az ifjúságot figyelmeztetvén a lélek mélyéből fannhangzó intó szóra őket, Dénes József a tanári karra, Csia Kálmán Szilágyi Gyula osztályvezérre, Szilágyi Gyula gyönyörű koncepciója és a meghatottság érzésétől átmelegült latin nyelvű toszájában tautványait — fiait — éltette, Bálint Mihály Váro Ferenczet, Bartha László latin nyelven Szilágyit, Szilágyi görögül osztályát, Szalánczi Lőrincz Török Bertalant, Végh Árpád Bartha Zsigmondot, Lengyel György Vincze Dánielt, szeretett oktatóját, Csia Kálmán Fogarasi Bélát, Lengyel György Belle Lajos tanuló társát, mint egyedül, ki az I. elemi osztályból kezdve tanult itt eddig. Éjfél tájban a tanári kar oda hagyta a mulatókat, Szilágyit több tanítványa, mint ő nevezte „cohors mea praetoria“, kísérté haza s visszamenve vidáman mulattak 3 óraig, elhatározva, hogy 10 év múlva ismét találkozásra gyűlnek össze. Isten veletek kedves ifjak, kísérem szerencse utaitokon, hogy hazánknak derék polgárai lehessetek! Salvate!

— **Solymosi Elek** kitűnő színművészünk, kit mint egyént is szívesen látnak a társadalom művelt körei, a mint örömmel halljuk a jövő héten előadást fog rendezni kedves nejevel. Előre figyelmeztetjük a művész jó barátait és tisztelőit e kellemes estélyre, melyet ez oly csendes és unalmas időben szeretni fog.

— **A Csombornál épített marosi hidat** vállalkozója egy fél évvel hamarabb elkészítette. Vármegyénk átveszi s nemsokára kompon járást beszüntetve, a hidon való közlekedést megnyitja.

— **Rendkívüli felleljeszakadás** volt f. hó 3-án Vizaknán, mely az ugy nevezett „súlyadt aknát“ betöltvén a lakosság borzalmára az isszonyu mélységből az 1849-ben oda dobott honvédek testeit közül is többet a felszínre hozott, más állati maradványokkal együtt. A városi tanács gondoskodott a hullák kifogásáról s eltemetéséről.

— **Nagy égés** volt június 29 én Vizaknán. Ötven gazda háza ment porrá. Állítólag gyerekek egy egeret petroleummal bekenve meggyújtottak s az elfutva a ropant szárazságban, a dühöngő szél által élesztve, számos szegény ember vagyonát emészte el a tűz.

— **A zóna** ugyancsak utaztatja a közönséget, különösen a Prédal felől közlekedő személyvonat, főleg a gyorsvonatok zsufolóság telnek meg. E vonatokon az étterem rendesen úgy el van foglalva, hogy alig lehet helyet kapni; az I. és II. osztály utasainak egy része pedig a folyóson állva kénytelen utazni.

— **A nagyenyedi dalkör** júniálissa várakozáson felül jól sikerült. A folytonos elmaradásért, mely az esős idő folytán elkeseredésig bosszantotta a derék egyeletet, ragyogó esttel lettek kárpótolva. Szép és nagy közönség, jó kedv pompásan sikerült dalok éjjelutáni tarták ott a résztvevőket. Ilyen vidám mulatságot talán többet is lehetne rendezni a nyáron.

— **Egyszerű terv szép jövedelem biztosítására.** Ha van szívelősség és van jó barátság sz Osztrák-magyar nemzeti bankkal, kölcsön veszünk egy millió frtot, melyért 4% kamatot fizetünk. Ezen a millió forintot ve-

szünk egy millió s pár ezer forint papíráradékot. Ennek 5% kamata levén, tiszta dolog, hogy 10.000 frt nyereség üti markunkat. Igaz ugyan, hogy biztosítékul valami 1.400.000 frt értékű papírost kell letenni, az is igaz, hogy a bank ezen értékpapírok börze értékének leesése folytán újabb biztosíték letételét kívánhatja: igaz ugyan, hogy az állam is, finánciája folytán konvertálni fogja 5%-os papírjait p. 4—4½% kamatot adó parirokká, de hát majd meg látjuk akkor, mit kell tennünk. Mi úgy tudjuk, hogy pl. az erdélyi rom. kath. statusnak van egy pár milliócskaja, s ennek dacára jövedelme még mindig nem elég a fejlődő igények kielégítésére. Ugyan kérjük szeretettel, miért nem harap ebbe a pirosónak látszó almába, pedig úgy tudjuk, hogy néhány konverziót szép sikerrel vittek keresztül számítani jól tudó finanzeiere? Avagy talán megakarják várni, hogy az ev. ref. egyházkerület matadorjai vigyék keresztül ezt a műveletet az egyes egyházközösségek risikójára, de úgy, hogy a jövedelemből ne részesüljenek? Mert úgy beszélük, hogy valami ilyen féle tervvel kívánják meglepni az eddigi meglepetésekből alig ocsudó közgyűlést.

— **Hálás köszönet.** Mindazoknak, kik felejthetlen gyermekünk, Albrechtovics Alfréd tüzér szakaszvezető temetésén megjelenésükkel részt vettek. Különösen 32—14-ik tüzér üteg altiszti karának, mely oly áldozatkészen rötta le az elhunyt bajtárs iránti érzelmük adóját — ugy szintén a Sztojakovics és Beresány családnak — a nagyenyedi kereskedő ifjúságnak és mindazoknak, kik részvét-nyilvánításukkal enyhítették az édes apa, anya és testvérek fájdalmait, örökké lekötelezett halálával maradunk az Albrechtovics család.

— **Félmillios bukkás.** Frammer A. Herman budapesti magkereskedő tudvalevőleg beszüntette fizetéseit. A 600.000 frtot meghaladó adóságokkal szemben a vagyont képező 180.000 frt nagyrészt ingatlanokból áll, melyekre első sorban egy hitelező van betáblálva. A többi, majdnem félmilliót megközelítő adóság fedezése a czeg oly egyezséget ajánl, melyet a hitelezők határozott visszautasítanak; a kiegyezés tehát nagyon kétségessé vált.

— **Uj trágya gyárak.** Mint írtésülünk a temesvári és aradi „Jacl testvérek“ czég, legközelebb Nagyváradon és Szegeden is egy-egy trágya gyárát állít fel. Öröndetes jelenség a czég jó gyártmányaira, hogy dacára régibb két gyárak tekintélyes készleteinek további mennyiségre is elegendő vevőkre akad, tekintet nélkül az újabb időben felszaporodó verseny trágya gyárakra.

— **Nyilvános számadás és köszönet.** A n-enyedi dalkör f. évi jun. 28-án tartott nyári mulatsága alkalmával az összes bevétel 123 frt 50 kr, az összes kiadás pedig 70 frt 86 kr. volt, tehát a tiszta jövedelem 62 frt. 64 kr. Felülfizettek mlt. br. Bánfi Jenő ur 1 frt 60 kr. ngs. Orgonás Zsigmond ezredes ur 1 frt 40 kr. mlt. br. Kemény György ur 2 frt, tek. Otlik Péter ur (Ittyoról) 3 frt, Széki Ferenc ur 1 frtot, Czárner József ur 1 frt. 20 kr. özvegy. Szvobodáné ó nagysága 40 kr, id. Winkler Jánosné ó nagysága 60 kr, tisz. Benedek Károly ur 40 kr., tek. Munkácsi Zsigmond ur. 40 kr, Cseh Elek

ur 40 kr, Farkas Mária ó nagysága 40 kr, Herepei Károly tanár ur 40 kr, Horváth Miklós ur 1 frt, tisztelendő Deli Ödön nr 2 frt 40 kr, tek. Benedek Gábor ur 1 frt, Reich Mihályné ó ngsa. 40. kr, tisz. dz. Bartók György ur 40 kr, ifj. Sándor Miklósné ó ngsa. 20 kr, tek. ifj. Gáspár János ur 1 frt, Török Bertalan ur 40 kr. Papp Gyula ur 40 kr, Vajda Péter ur 1 frt, Asztalos János ur 2 frt. xy 10 kr, Szilágyi Gyula tanár ur 1 frtot, Bójtke Zsigmond ur 1 frt, mlt. Miksa Miklós ur 2 frt. Fogadják a nemes szívű felülfizetők egyletünk hálás köszönetét. N.-Enyed 1890. jul. 5. Bartha Zsigmond' pénztáros.

CSARNOK.

A börtön lakója.

Ej van itt s néma csend;
Lebukott egy csillag . . .
Jer! jer! te megkínzott,
Keblemre szoritlak.

Éretted jajongok!
Arezomra köny csordul:
Vívó, vészterhes,
Vadszilaj haragtól!

Lelkem is háborog;
Agyam meg oly hevült . . .
Szabadság? — délibáb,
Szétfoszott, elreptült!

Mi ez itt? — hideg lánc . . .
Börtönbe . . . bezárva . . .
Tapsolbats, ujonghatsz
Te zsarnok! te gyáva!

Bitófa? — sáppadok!
Mélységes . . . néma . . . sir . . .
Fuss tölem kegyelem,
Érted csak hitvány sir!

Nem, nem, nem! fejfa az
Szabadság fejfája!
Hajnalpir hinti be,
Vér veti reája.

Höhérbárd? — verőzón!
Sebbzett szív lánggal ég:
Szótalan ajkaktól
Megnémult a nagy ég
Hajnal kél, fény derül,
Mosolyog a menybolt:
Egy hőnek hangjára
Megmozdul minden holt

Millió kar egygyé lesz
A létért küzd híven,
Rettentő harez után
Babéján megpihen.

Molnár Lőrincz.

KÖZGAZDASÁG.

* **A rózsák nyeléséről.** A rózsák tudvalevőleg legtöbbnyire alvó szemekbe szoktuk szemezni, még pedig vagy valamely ágán, vagy és a mi helyesebb, a törzsén.

leszaggatva s az ily támadt részen keresztül bujva menekültek minden irányban. Az oláhok golyókat röpítették utánunk, melyek a szerecsélen menekülők közül meg is sebesítettek akárhányat, de halálosan nem találtak közülök senkit.

Ez az öldöklés és razzia a hajnali órákban történt. Ezután az udvart teljesen kirabolták és feldúlták.

Réti még csak 27 éves volt, ma ass. barna, ritka szép férfi. művelt lelkű fiatal ember, sógora Alsófehérmegye akkori alispánjának Pogány Györgynek.

A menekülők csakhamar a Molnár Sándor házából is elszéledtek, mintán maradniok itt sem lehetett^{*)}

^{*)} Özvegy Török Dánielné szives közlése alapján.
Boér Ferencz ispánlakai birtokos és Alsófehérmegyei szolgabíró, élete javakorában lévő, hatalmas testalkatú, művelt uri ember.

Mintán az oláhok lázadása fenyegető mérveket öltött, Ispánlakáról Enyedre húzódott ő is, mint az alsófehérmegyei birtokosok közül tették sokan.

A katasztrófa bekövetkeztével a „Farkaspatak“ nevű erdőségbe menekült, de az éhséget s főleg a hideget nem bírta kiállani. Január 10-én távozott onnan s a Tóth utczán belopódzott a városba.

Épp akkor jött, mikor itt az emberirtás iszonyu munkája legnagyobb mérvben dühöngött.

A Tóth-utca tetejéről a felső Porondra ereszkedett alá s ott egy oláh házhoz akart betérni. Mielőtt azonban odáig eljuthatott volna, egy lánccsal fegyverkezett oláh meglátta s üldözöbe vette.

Boér üldözője elől gyors futásban menekül s nagyobb baj nélkül eljut Fel-Enyedre, hol egy Szakács Márton nevű szegénysorsu magyar paraszt ember házához húzódik. Ide menekült még egy kolozsvári szekeres magyar ember is, szintén Enyedről.

Szomorú végzetöket nem kerülhették el.

Egyik feljegyzés szerint a gyertyánosi oláh pap fia

ölte meg mindkettőt, a másik szerint két felenyedi oláh verte őket agyon karókkal.

Agyon verték szegény Szakács Mártont is azért, mert házában enyedi magyar embereknek szállást adott^{*)}

^{*)} Viskolezy Henrik jegyzetei és öz. Török Dánielné közlése alapján.

Keresett kinzások között ölték meg továbbá a szelid lelkületű és művelt agg főurat gróf Nemes Károlyt a Zoltán-féle piacsori ház emeleti részében, 70 éves korában, Borberek Sándor ügyvédet 64 éves korában, magyarutczai saját lakásában, Ince József alsófehérmegyei földbirtokost 47 éves korában, ügyvéd Borsos Lajost 50 korában, ügyvéd Szabó Pált 80 éves korában, Nagy József földbirtokost 70 éves korában, Farkas Dániel városi tisztviselőt 36 éves korában, Nagy Márton gazdatisztet 45 éves korában, Benkő újfalusi ref. lelkészt 67 éves korában, Onodi Veress Mihály kereskedőt 30 éves korában stb. Ezek mellett iparos polgárokat nagy számmal. Kiszolgált katonákat is ölték meg. Megölték névszerint Nagy Mártont, Szöcs Istvánt, Székely Sándort, Kisvárdai Sámuelst stb.

Csaknem hasonló kiméletlenséggel gyilkolták a nőket sőt a gyermekeket is az utcákon, pinceszékben és a lánghan álló épületek úszkei között.

Vannak, kik állítják, hogy mikor a három oláh tábor Enyed felülésára vezényeltetett, a felkelőknek utasításul lett adva, miként a nőket és gyermekeket kimélték. Adatott e nekik vezéreik részéről ily utasítás vagy nem adatott? nem tudom.

Tény, hogy a nők és gyermekek között is iszonyu vérengzés ment véghez.

Ennek bizonyosságul álljon itt a következő annyiban hiányos névsor, mennyiben az akkor Enyeden legyilkoltak egy nagy, talán nagyobb része una már meg nem nevezhető, száma még nem állapítható.

Kiknek neveik dolgozatom rendén előfordultak, azoké

ez alkalommal természetesen nem említem.

Meggyilkoltattak, láncsa, golyó vagy közönséges agyonverés által nők: Kovács Katalin 17 éves, Hajdu Dánielné 60 éves, Dobai József menyé 60 éves, özvegy Prohászkané 64 éves, Vajna Mózesné 59 éves, Bessenyei Mihályné 60 éves, László István iparos polgár neje 60 éves, Krajhet József pogácsás neje 36 éves, öz. Medgyesiné 60 éves, Egri Jánosné 50 éves, öz. Bessenyei János földbirtokosné, prof. Péterfi László anyósa 70 éves, Fejete Katalin 30 éves, Virág Károlyné édes anyja 75 éves, Jó Sámuelné 30 éves, Bécsi Báliatné 75 éves, öz. Borsos Józsefné 72 éves (verés), Molnár József földbirtokos anyja 67 éves, Szilágyi Györgyné 20 éves, Kladui Samuelné 60 éves, öz. Mezei Györgyné 80 éves, özvegy László Istvánné 80 éves (töbe verték), Polgár Ádámaé 50 éves, öz. Csehocziné 70 éves, Szász Mihály szabómesternek egy öröke fogadott leánya 14 éves, egy idegen ösmeretlen nő, Bartha István iparos polgárnak egyik leánya 30 éves, Falcz Ferencznek két leánya (életkoruk nem tudható), Farkas Ilona 15 éves, Ungerpek János városi alorvosnak egy dajkaja 35 éves, Onodi Veress Mihálynak egy szolgálója. Ezek tudva vannak.

Ezen különböző életkorú és rangú nők láncsákkal leszurattak; lelővettek, vagy botokkal agyon verettek.^{*)}

Ha számításba vesszük azon körülményt, hogy ama gyászos emlékü katasztrófa folyama alatt Enyeden legyilkoltaknak legalább is fele része nincs tudva, meggyőződést szerezhetünk magunknak, hogy Enyeden, felnőtt nő, emberi kéz által, a legdurvább módon 50, 60-nál több gyilkolatott le.

Lássuk hogy állunk a gyermekekkel.

Zsigmond András enyedi birtokos és volt városi pénztárosnak Elek nevű 7 éves fiját a mint a szegény gyermek elvesztett szülői után kiabálva egy magára jön a

^{*)} Lásd Viskolezy Henrich jegyzetei.

A legközelebbi tavaszszal a fiatal hajtást 4—5 cm. nyire elcsipjük, hogy elágazzék. A következő évben a leggyengébb ágakat egészen, a legerősebb 5 ágat pedig 10—14 cm. nyire nyessük le. Minden ágtól megkivánjuk, hogy két virágágaskája és tövénél erős hajtása legyen, úgy hogy a legközelebbi nyelés után ez a régít pótolhassa. Ily módon eltávolítván az előregedett ágakat, folyton új virágzó ágakat és tökéletesen zárt koronát kapunk. Ha pótló hajtás ki nem fejlődik, a régi ágat nem szabad eltávolítani, hanem csak elyenesni, mert különben a korona hézagos lesz. A rózsák e nyelési módja, bár igen könnyű egyszerű, még sem egészen sablonszerű, mint első pilantra látszik. E nyelési módnál nem találkozunk a száraz esapokkal, melyek az ugynevezett kurta nyelésnél keletkezni szoktak, és egyszersmind általa erős vegetációt és dus virágzást érünk el. A törzs magassága nem igen fontos; mindenesetre a körülbelül 1 m. magas törzs a legalkalmasabb. A finom gyökerű rózsákat hasonló módon szoktuk nyelni, csak hogy az ágakat hosszabbra hagyjuk meg; az erősebb változatoknál csupán a felőlesleges fát távolítjuk el. Az ágakat lehajlítjuk, hogy a felső szemek miud virágágaskákat hajtsanak.

* **A hagymának nyári vetéséről.** A hagymát azért célszerű nyáron vetni, mert nem erősödhetik meg annyira az őszig, hogy a következő év tavaszán magot hozzon és így május- és júniusban kitűnő zöld hagymát szolgáltat. Ily módon olcsóbban kapjuk a zöld hagymát, mint mikor dugatott hagymából állítjuk elő, mert míg a dugatott hagymák kihajtanak addig a nyáron elvetettek már teljes fejlődésben vannak. Azon kertészeknek, ki évenként május és júniusban sok zöld hagyma nyáron való vetését igen ajánljuk, csak hogy nem kell többet vetni, mint a mennyi neki elkel. Az ilyen hagymának nemcsak a fűvük, hanem hagymájuk is értékesíthető. Május és júniusban, mikor e hagyma elfogy, a földet ismét használhatjuk más más vetemények alá. A hagymának nyáron való elvetésére olyan ágyakat használunk, a melyek júniusban vagy július elején üresen állnak, tehát pl. olyanokat, melyekbe előbb salátát, borsót vagy kalarábit vetünk el. A magvakat szórva vagy sorokba vethetjük el. A vetés után a földet le kell taposni és addig, míg a magvak kihajtanak, gondosan öntözni. A sorokba való vetés azért célszerűbb, mert őszzel könnyebben lehet a hagymákra földet borítani és így biztosítani a hideg ellen. Ha szórva vetettük el, akkor a tél vége felé a hidegtől kiemelt gyökerek beborítására földet szórunk a hagymákra. A vetést kályhakorommal trágyázhatjuk késő őszzel, vagy pedig télen.

* **A mező-kovácskázai kísérleti gyümölcseletp,** melynek megmentése végett, mint annak idején közöltük, az országos magyar gazdasági egyesüle is mozgalmat indított meg s a kormánynál közben járt, nem fog elpusztulni, mert a kormány Bereczki Máté pomológusnak, a ki ezt a telepet létesítette és nagy fáradsággal eddig is fenntartotta, megengedte, hogy örök áron megvegye.

Magyarutczán felfelé, az akkor „Dájbukát“ ma „Kozma“ ház előtt megfogják s két lábánál fogva fejét oly erővel ütik a ház falához, hogy a koponya esont ketté repedt s a szegény gyermek szörnyet halt. A hullák összeszedése aikalmával testét ott találták meg ketté repedt koponyával a fal mellett, agyvelő nélkül.)

Besenyei Sándor iparos polgár jan. 9-én reggel, az özvegy Straub Józsefné lakása előtt a mint a laktanya irányában szalad, észre vesz a földön egy 10—11 éves kora leánykát. A szegény gyermeknek feje össze volt törve s mikor Besenyei megtalálta, már alig nyoszörgött. Besenyei felveszi s ölben viszi magával. Alig tett néhány lépést, a szerencsétlen gyermek karjai között kiszenvedett.

Nevét sem tudta megmondani.)

Megölelték özv. Veress Józsefnének egy 15 éves, egy 14 és egy 10 éves fija, Krajhet József pogácsának egy 12 éves fija, Izai Gergely kereskedőnek egy fél éves fija, Pásztori Ferencnek egy 4 éves fia, Birtalan Györgynek egy 10 éves fija, Kristof nevű kocsinak egy 12 éves fija, özv. Virág Károlynának egy 12 éves fija, Biró Istvánnak egy 5 éves és egy 2 éves fija. Tehát mindnyájan fíjuk.)

Ha itt is számításba vesszük azon körülményt, hogy a legyilkoltaknak nagyobb része nincs tudva, átláthatjuk, hogy a legembertelebb módon, ártatlan gyermekeket is gyilkoltak le le Enyeden legalább is 25, 30-at.

Ezen adatok azt bizonyítják, hogy az Enyedet megrohant porhadaknak olyan értelmű utasítás, hogy a nőket és gyermekeket kíméljék, a vezérek részéről vagy nem adatott, vagy ha adatott is, az a felkelők által figyelembe nem vétetett.

(Folyt. köv.)

*) Siská Sándor szives közlése alapján.

*) Besenyei Sándor közlése alapján.

*) Lásd Viskolczy Henrich jegyzetét.

* **A cseresznye aszalása.** A kocsányoktól megfosztott cseresznyét úgy rakjuk a cserényre, hogy a kocsán eltávolítása után maradt sebhely fölfelé álljen. ez által a nedv kifolyását akadályozzuk meg. Lehet úgy is rakni a cseresznyéket a cserényre, hogy erre nem vagyunk tekintettel. Legfőbb az, hogy alacsonyabb hőmérséklettel kezdjünk, mivel a csontárgyümölcs, ha 80°—100° C. (60°—80° R) melegbe hozzuk, föl szokott pukkadni. A csontárgyümölcsök aszalásánál ellenkezőleg járunk el, mint a boggyógyümölcsök aszalásánál, a mennyiben a gyümölcselel megrakott legelső cserényét a cserénysorozat legfelsőbb részét képezi, a többi sorban követi. Ezek után fokozatosan nagyobb és nagyobb hőnek tesszük ki a szárítandó gyümölcsöt, míg végre egy bizonyos hőfoknál megállapodunk, így, p. o. hogy a cseresznye puha maradjon, 70°—80° C. tul nem kell nagyobb meleget alkalmaznunk. Bizonyos készülékek segítségével lehet a cserenyét előbb csontártjától is megfosztani és csak azután szárítani. A csontártól megfosztott cseresznye kitűnő kompotot szolgáltat és jól is értékesíthető, mert pótolhatja a mazsolaszőlőt. A cseresznye aszalására elég két óra, sőt ha előbb levégőn hagyjuk száradni, annyi sem kell.

* **Szer a drót féreg ellen.** A gabona-félék e pusztítója ellen teskfőle szert ajánlottak és használtak már, de nem sok eredménnyel. Legutóbb Brieni igazgató az Öst. Landw. Wochenblattban azt írja, hogy maguk a rovarok, melyek a drótféregtől keletkeznek a heréből, burgonya vagy kukorica tésztaból készített csalétekre tömegesen rámennek, s összegyűjthetők. Legalkalmasabb csaléteknek Briem a herét találta. Ha a herecsomokat megmérgezzük, a rément bogarak egytől-egyig elpusztulnak tőle. Felhívjuk rá a gazdák figyelmét, kiknek vetésükben a drótféreg pusztítja; tegyenek kísérletet, hátha csakugyan oly biztos hatású.

* **Elszakadt kaucukrészek összeillesztése.** Vegyünk 2 rész gummielasztikumot és 1 rész guttaperchéát, vagyis az előbbiből kétszer annyit mint az utóbbiból oldjuk fel 8 annyi szénkéngében, az oldattal vonjuk be az összeillesztendő kaucuk részeket, szárítsuk meg, azután hevítsük a rétegek olvadásiig s préseljük az összevaló részeket jól össze.

* **A legfinomabb husu kacsák.** A közönséges fali kacsákon kívül egynek sincs olyan finom husa, mint az Aylesbury-kacsának, a melyek a közönséges kacsákat más tekintetben is felülmúlják. Az Aylesbury kacsák majdnem kétszer akkorák, mint a közönségesek, kétszer annyi húst és kétszer annyi zsírt adnak, mint ezek, könnyen és jól hiznak, tollazatuk tiszta, szép fehér, s habár valamivel nehezebb a ludtollnál, de épen olyan ruganyos s azért vankosokba épen úgy használhatjuk, mint ezt; tenyésztésük pedig, minthogy az eleségben nem válogatnak, könnyű. Legcélszerűbb a következő tenyésztési mód: Eleintén csak turót és darakását adjunk nekik, később salátát vagy rópalevelet, apróra vágva és kevés korpával vagy árpadarával keverve mindaddig, míg a hizalóban nem kerülnek. Közönségesen ettől az egyszerű és olcsó eleségtől is olyan jól megfiososodnak és meghiznak, hogy esetleg közvetlenül az udvarról is lelehet őket pecsenyének vágni. Legfőbb feltétel, hogy mindig tiszta friss vizük legyen; ha patak vagy tó a közelben nincs, akkor mintegy 15 cm. mély s jókora lecsapolható kiezemen-tezett medenezét kell számukra az udvaron a kut közelében csinálni. A beszerzésük rendszeren már az első évben kifizeti magát.

Erdélyrészi nyolczadik tenyészállatkiállítás

Kolozsvárt. 1890. aug. 29., 30., 31. és szept. 1-én a kolozsvári sétateren, rendezi az erdélyi gazdasági egyesület állatkiállítási szakosztálya.

1. A kiállítás czélja kizárólag az erdélyrészi állattenyésztés fejlesztése és emelése léven, ennél fogva csakis a régi Erdélyben (tehát a volt u. n. kaposolt részeket is ideértve) tenyésztett állatok lesznek arany, vagy pénzdíjjal jutalmazhatók. Kivételt e tekintetben csakis a 10-osztálynak „B) Nem telivér lovak“ cz. a. elsorolt 1, 2, 3, 4, 5 alosztályaiba sorozható lovak képeznek.

2. Másutt tenyésztett állatok ugyan szintén bemutatathatók, de csak is dícsérő oklevelet nyerhetnek.

3. A díjak két kategóriára oszlanak: aranydíj frankokban főleg a nagyobb birtokosok részére és pénzdíj bankjegyekben, kizárólag kisebb birtokosok részére. Kiseb birtokosok alatt értetnek azok, kiknek birtokuk 50 holdat meg nem halad; azonkívül ide számíthatnak a gazdasítztek, lelkészek, tanítók és körjegyzők is.

Ha a kisbirtokosnak arra való állatja van, akkor az a kitűzött aranydíjakra is versenyezhet, de nem megfordítva.

Hogy a díjkategória iránt kétség ne támadjon, a bejelentési ivben a következő kérdések foglaltatnak: a kiállító neve és állása? a kiállító birtokának nagysága, holdak szerint?

4. A kiállítás a következő osztályokból áll:

I. osztály: Ló. Ezen osztály díjai az államsegély eddigi részletéből és a kolozsvári löversenyalaphól e cél-

ra felajánlt szintén állami adományból vannak dotálva. A) Erdélyben született angol telivér lovak. Arany díjak: 300, 200, 150, 100 és 50 frank. B) Nem telivér lovak. 1. Nehéz teher alávaló háta lovak: Aranydíjak: 250 és 200 frank. 2. Könnyű teher alávaló háta lovak: Aranydíjak: 200, 150, 100 és 50 frank. Pénzdíjak, első sorban csikós kancáknak: 100, 75, és 50 frt. 3. Hámos lovak 15 2 h. markos (= 163 cm) felül: Aranydíjak: 300, 200, 150, 100 és 50 frank. 4. Hámos lovak 15 2 h. markosou (=163 cm) alul: Aranydíjak: 200, 150, 100 és 50 frank Pénzdíjak, első sorban csikós kancáknak: 100, 75 és 50 frt. 5. Gazdasági lovak csikós kancái: Aranydíjak: 100, 75, 60, 50 és 40 frank. Pénzdíjak: 50, 25 és 15 forint.

A program 3-ik pontja szerint az aranydíj főleg a nagyobb birtokosok, a pénzdíj kizárólag kisebb birtokosok részére van kitűzve. Ha aronban a kisbirtokosnak arra való állatja van, akkor avval az aranydíjakra is versenyezhet.

A fent elősorolt szakosztályokban csak oly ló versenyezhet a díjakra, mely az illető erdélyrészi kiállítónak legalább egy év óta, bona fide, tulajdonos.

Magától értetődik, hogy ivarától megfosztott állat sem v. ló-, sem más osztályban a tenyészállatok csoportjában nem versenyezhet és ennél fogva sem díjat, sem dícsérő oklevelet nem nyerhet.

II. osztály. Erdélyi magyar szarvasmarha Csak tisztavérű állat díjazható. 1. Tenyészbika, 3 évesen felül: Aranydíjak: 300, 150, 100 és 50 frank. Pénzdíjak: 100, 50, 25 és 15 frt. Hat évesnél idősebb tenyészbika csak dícsérő oklevelet nyerhet. 2. Községi bikák: Pénzdíjak: 100, 75 és 50 frt. Hat évesnél idősebb községi bika csak dícsérő oklevelet nyerhet. Községi bikák más díjakra nem pályázhatnak. 3. Bika, 2—3 éves: Aranydíjak: 150, 100 és 50 frank. Pénzdíjak: 50, 25, 15 frt. 4. Bika 1—2 éves: Aranydíjak: 150, 100 és 50 frank. Pénzdíjak: 50, 25 és 15 frt. 5. Gulyabeli tehén: Aranydíjak: 100, 100, 70 és 50 frank. 6. Fejős tehén: Aranydíjak: 100, 50 és 30 frank. Pénzdíjak: 60, 40, 25, 15 és 10 frt.

(Folyt. köv.)

Meteorologiai adatok.

jun. 28—jul. 4 Nagyenyeden

NB. Az adatok sorrendje: l é g n y o m á s közepe mm ten-gerszínén, h ő m é r s é k közepe, maximuma és minimuma C° nedves ég, b o r u l a t (bt=borult, bs=borulus, dt=derült, ds=derős) legnagyobb s z é l (E—K—D—N—1—10 fokkal) (v = viharos. csapa-pék mm stb.

Szombat.	60.3	22.8	+31.0	+14.6	63	ds	DKi	—
Vasárnap	60.2	24.5	33.8	15.0	60	dt	DN4	—
Hétfő	57.2	24.0	34.0	15.0	60	ds	Ni	0.5 zápor
Kedd	55.4	24.6	34.6	13.6	59	dt	D2	—
Szerda	57.3	26.3	35.0	14.6	56	ds	D3	—
Csütörtök	58.9	23.9	34.0	16.6	68	bs	ENv	12.1 ziv.
Péntek	69.1	20.3	26.6	16.0	80	ds	EN4	3.7 "

Egész hétről. 58.5 apadt 1.9, hé +23.8 meledett 6.8, nedvesség 64 apadt 8%, ds, D összes csap 16.6 kevesebb 4.8.

Jövöben valószínű időjárás: hőség újra közeledő zivatarral.

Közlö: Dr. F. D.

Felelős szerkesztőség:

Dr. MAGYARI KÁROLY. TÜRÖK BERTALAN.

Kiadótulajdonos: WOKÁL JÁNOS.

Farbige Seidenstoffe von 60 kr. bis fl. 7.65 per Meter — glatt und gemustert (ca 2500 versch. Farben und Dessins) — veil. roben- und stückweise porto- und zollfrei das Fabrik-Depot G. Henneberg (K. u. K. Hoflieferant) Zürich. Muster umgehend. Brief kosten 10 kr. Porto. (3)

Szives megfigyelésül !!

Ezerszeresen kipróbált s orvosi tekintélyek és számos magános bizonyítványával kitüntetett készítmények Dr. Miller mohnóvnyedve, meglepő hatású köhögés rekedtségnél, torokfájás, nyálkásodás, kezdődő tüdőgümönél és egyáltalán a légzőszervek minden gyuladásánál. — Tégelyben gyermekek és felnöttek számára. Egy tégely ára 50 kr.

Miller tyukszembalzsama

Csalhatatlan szer tyukszemek, szemölcsök és fájdalom borkeményedések ellen. Ara egy dobozban levő üvegesnek ecettel és használati utasítással együtt 48 kr.

Valódián kaphatók: Nagyenyeden Ungerpek Miklós fúszkereskedőnél. Szászregényben Vermecher E. gyógyszerésznél. Deesen Nick F. fúszkereskedőnél. Csikszereán Leicht F.-nél. Beszterozén Fischer testvéreknél. Gyulaféher vártt Frölich F. gyógyszerésznél. Fogarásban J. Bergleiter Sternbory J. és Glein R. gyógyszerészeknél. Nagyszébenben Reisenberger F.-nál. Marosvásárhelyt Nagy Sándor gyógy szerész a „vörös kereszt“-hez és Bncher M. kereskedőnél.

Központi szétküldési raktár: (14—16)

Miller J, gyógyszerész Brassó.

Büro

beszéltek uja
oly rég törté
kérdést vetet
azoknak eset
nül el kell
rendszer hit
nek, de azol
ló egyes ese
gában keres
szavunk. Me
lehetnek a
tesek, adand
levetközött
manus eljár

A mai
szakának ne
büntetést el
dalom mag
hogy ember
sát életétől
czélja önma
megajvitása
mely az áto
földet az er

Lehet
nek, de van
mellett sokk
érveket a ta
lembe venn
Egy h
gos fegyinté
merényletet
Dr. Bartók

Emlék

Egyőba
ditott fárads
is jól tudták
borzasztó hi
tuktól megfo
rázkodás.

Nem ie
lem miatt, a
tult legalább
80. 90 (46
örült s örült
Az erő
—70 százalé
Az áld
lyén és idej

Bizony
utasításaink
általán létez
borzasztó na
hanem kö
ban Isten k
magatartás
örömmel lát
testvéreik i
megrohanol
becsületes

*) Lás